

Αγία Μεγάλη Εβδομάδα και Άγιον Πάσχα - και τα κείμενα των ακολουθιών της Μεγάλης Εβδομάδας

Τα γεγονότα της Αγίας και Μεγάλης Εβδομάδας και του Αγίου Πάσχα είναι πολύ μεγάλα και πολύ σπουδαία για όλη την ανθρωπότητα. Αποτελούν την κορύφωση της εν Χριστώ Αποκάλυψης του αληθινού Θεού στον κόσμο και του Σχεδίου της Θείας Οικονομίας για τη σωτηρία των ανθρώπων από τη φθορά και τον θάνατο. Είναι, λοιπόν, χρήσιμο και ωφέλιμο να γνωρίζουμε κάποια βασικά στοιχεία για τη Μεγάλη Εβδομάδα ώστε να βιώσουμε ως "λογικά πρόβατα της ποιμνής Χριστού" τα όσα σημαντικά συμβαίνουν μπροστά μας κατά την περίοδο αυτή, στο διαχρονικό παρόν του Λειτουργικού χρόνου, σ' αυτό το διαρκές "Σήμερα"...

Μεγάλη εβδομάδα

Μεγάλη εβδομάδα ή Αγία εβδομάδα ή εβδομάδα των Αγίων Παθών (από τα Πάθη του Σωτήρα Χριστού που εορτάζονται κατά τις ημέρες αυτές), από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες ονομάστηκε η εβδομάδα πριν το Πάσχα επειδή, σύμφωνα με τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο μεγάλα, απόρρητα και σωτήρια γεγονότα συνέβησαν κατά τη διάρκειά της, δηλαδή τα **Άγια Πάθη**, η Σταύρωση και η εκ νεκρών Ανάσταση του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού:

"μεγάλα τινά και απόρρητα τυγχάνει τα υπάρχαντα ημίν εν αυτή αγαθά...Διά τούτο τοίνυν μεγάλην την εβδομάδα καλούμεν, επειδή τοσούτον πλήθος δωρεών ημίν εν αυτή κεχάρισται ο Δεσπότης".

Μετά το τέλος της Μεγάλης τεσσαρακοστής (δηλ. της νηστείας των σαράντα και πλέον ημερών που προηγείται του Πάσχα), ακολουθεί η Μεγάλη εβδομάδα που ξεκινά από την "Κυριακή των Βαΐων" και τελειώνει το "Μεγάλο Σάββατο". Στην Ορθόδοξη Λειτουργική οι μέρες της Μεγάλης Εβδομάδας αφιερώθηκαν είτε σε γεγονότα που είχαν συμβεί πριν, κατά και μετά το πάθος, είτε στη διδασκαλία του Χριστού που αναπτύσσεται τότε.

Θα πρέπει να διευκρινίσουμε για να καταλάβουμε καλύτερα τα γεγονότα στα οποία είναι αφιερωμένη η κάθε ημέρα της Μεγάλης Εβδομάδας, ότι στους ναούς μας από το βράδυ της Κυριακής των Βαΐων μέχρι και το βράδυ της Μεγάλης Παρασκευής ψάλλεται ο Όρθρος της επόμενης ημέρας. Δηλαδή τα όσα θα ακούσουμε να μνημονεύονται και να ψάλλονται το βράδυ της Κυριακής των Βαΐων αφορούν τη Μεγάλη Δευτέρα, τα όσα ακούσουμε το βράδυ της Μεγάλης Δευτέρας αφορούν τη Μεγάλη Τρίτη κ.ο.κ. Ή για να το πούμε και διαφορετικά: το βράδυ της Κυριακής των Βαΐων θα μνημονεύσουμε στην Εκκλησία όσα αφορούν τη Μεγάλη Δευτέρα, το βράδυ της Μεγάλης Δευτέρας θα μνημονεύσουμε όσα αφορούν τη Μεγάλη Τρίτη κ.ο.κ. Η Εκκλησία μας έχει θεσπίσει να τελούνται έτσι οι ακολουθίες της Μεγάλης Εβδομάδος ώστε να μπορούν όλοι να ζήσουν τα δραματικά γεγονότα των Παθών του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και να μην αποτελεί εμπόδιο το πρωινό ωράριο εργασίας.

Κυριακή των Βαΐων

Είναι η Κυριακή προ του Πάσχα, και ονομάζεται έτσι επειδή συνδέεται με την ανάμνηση της θριαμβευτικής εισόδου του Ιησού Χριστού στα Ιεροσόλυμα, κατά την οποία ο λαός τον υποδέχθηκε με επευφημίες και με "βαΐα των φοινίκων".

Μεγάλη Δευτέρα

Την ημέρα αυτή εορτάζουμε τη μνήμη του Πάγκαλου Ιωσήφ και το γεγονός της "ξηρανθείσης συκής" από τον Κύριο η οποία αποτελεί το σύμβολο κάθε ανθρώπου που δεν έχει καρπούς

αρετής, και του εβραϊκού λαού που δεν φάνηκε άξιος της κλήσης του. Σκοπό έχει την αφύπνιση των συνειδήσεων. Ο *Ιωσήφ* αποτελεί για την Εκκλησία, τύπο του Χριστού επειδή και ο Κύριος φθονήθηκε, πωλήθηκε για χρήματα, κλείστηκε σε σκοτεινό λάκκο, τον τάφο, κατόπιν βασίλευσε επί της Αιγύπτου, δηλ. επί της αμαρτίας, νικώντας την κατά κράτος, και όπως έσωσε ο *Ιωσήφ* την Αίγυπτο από την πείνα, έτσι ο Χριστός τρέφει τους ανθρώπους με τον ουράνιο άρτο (Συναξάρι *Μ. Δευτέρας*).

Μεγάλη Τρίτη

Η ημέρα αυτή είναι αφιερωμένη στην ευαγγελική παραβολή των δέκα παρθένων προτρέποντας τους πιστούς να βρίσκονται σε συνεχή φροντίδα και επαγρύπνηση. Ο Όρθρος της *Μ. Τρίτης*, όπως και της *Μ. Δευτέρας* και της *Μ. Τετάρτης*, λέγεται και *ακολουθία του Νυμφίου*, επειδή κατ' αυτόν ψάλλονται οι σχετικοί με τις παραβολές των δέκα παρθένων και του βασιλικού γάμου ύμνοι: "Ίδού ο Νυμφίος έρχεται..." και "Τον νυμφώνα σου βλέπω...". Νυμφίος της Εκκλησίας είναι ο Χριστός, ο οποίος θα έλθει και πάλι μετά δόξης για να κρίνει τον κόσμο.

Μεγάλη Τετάρτη

Η *Μ. Τετάρτη* είναι αφιερωμένη στην πόρνη γυναίκα που μετανοημένη για την προηγούμενη ζωή της άλειψε τα πόδια του Κυρίου με μύρο και με τα δάκρυά της και στη συνέχεια τα σκούπισε με τα μαλλιά της. Οι ύμνοι κάνουν επίσης αναφορά στη φιλαργυρία του Ιούδα που θα γίνει η αιτία της προδοσίας του Χριστού και της απώλειας του ίδιου. (Να σημειώσουμε ακόμη ότι το απόγευμα της Μεγάλης Τετάρτης τελείται στην Εκκλησία μας η ακολουθία του Μυστηρίου του Ιερού Ευχελαίου, πριν τελεστεί ο Όρθρος της Μεγάλης Πέμπτης.)

Μεγάλη Πέμπτη

Η *Μ. Πέμπτη* είναι αφιερωμένη σε τέσσερα γεγονότα: τον *ιερόν Νιπτήρα* (το γεγονός κατά το οποίο ο Ιησούς ένιψε τα πόδια των Μαθητών του και το οποίο μας διδάσκει να εκδηλώνουμε την αγάπη μας με *ταπεινοφροσύνη*), τον *Μυστικό Δείπνο* (ανάμνηση της συστάσεως του μυστηρίου της Θείας ευχαριστίας), την *υπερφυά προσευχή* (αφού έδειξε ο Χριστός τον προδότη κατά τον *Μυστικό Δείπνο* με τους μαθητές του, αποσύρεται στο *Όρος των Ελαιών* όπου μόνος του προσεύχεται γονατιστός και ο ιδρώτας του ως στάλες αίματος ποτίζει τη γη) και το γεγονός της προδοσίας (όπου με ένα φιλί, ο Ιούδας παραδίδει τον Χριστό στους στρατιώτες).

Μεγάλη Παρασκευή

Η Μεγάλη Παρασκευή είναι αφιερωμένη στα *Άγια Πάθη* του Ιησού Χριστού. Αφού ο *Ιησούς* παραδίδεται στους στρατιώτες, του φορούν κόκκινη χλαμύδα, του βάζουν ακάνθινο στεφάνι και καλάμι στο χέρι αντί σκήπτρου. Κατόπιν τον προσκυνούν χλευαστικά, τον φτύνουν και τον χτυπούν στο πρόσωπο και το κεφάλι. Στη συνέχεια, αφού του φόρεσαν και πάλι τα ρούχα του, του δίνουν τον Σταυρό για να βαδίσει στον τόπο της καταδίκης, τον *Γολγοθά*. Εκεί, σταυρώνεται ανάμεσα σε δύο ληστές, βλασφημείται απ' όσους περνούν μπροστά του και οι στρατιώτες του δίνουν ξίδι με χολή ως παυσίπονο, το οποίο όμως αρνείται να πιεί. Μετά από λίγο, ο Κύριος, φώναξε δυνατά: "*Τετέλεσται*" και έτσι εκπνέει "*ο αμνός του Θεού ο αίρων την αμαρτίαν του κόσμου*". Κατά το θάνατο του Κυρίου, συμμετέχει και αυτή η άψυχη κτίση εκδηλώνοντας σημεία. Έπειτα, λογχίζεται ο Κύριος από τους στρατιώτες στην πλευρά του και τρέχει αίμα και νερό. Τέλος, κατά το ηλιοβασίλεμα, έρχεται ο Ιωσήφ ο από Αριμαθαίας και ο Νικόδημος μαζί του, αποκαθλώνουν από τον Σταυρό το σώμα του Κυρίου, το αρωματίζουν, το τυλίγουν σε καθαρό σεντόνι και το θάβουν σε μνημείο, κυλώντας στο στόμιο του μια μεγάλη πέτρα.

Σύμφωνα με το Συναξάρι της ημέρας:

"Τη αγία και μεγάλη Παρασκευή τα άγια και σωτήρια φρικτά Πάθη του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού επιτελούμεν, τους εμπτισμούς, τα ραπίσματα, τα κολαφίσματα, τας ύβρεις, τους γέλωτας, την πορφυράν χλαίναν, τον κάλαμον, τον σπόγγον, το όξος, τους ήλους, την λόγχην και προ πάντων τον Σταυρόν και τον θάνατον α δι' ημάς εκών κατεδέξατο. Έτι δε την του ευγνώμονος ληστού, του συσταυρωθέντος αυτώ σωτήριω εν τω σταυρώ ομολογίαν."

Το απόγευμα της Μ. Παρασκευής όπου επιτελείται η ακολουθία του Όρθρου του Μ. Σαββάτου, ψάλλεται ο Επιτάφιος θρήνος και γίνεται η Περιφορά του Επιταφίου.

Μεγάλο Σάββατο

Η ημέρα αυτή είναι αφιερωμένη στην Ταφή και την Κάθοδο του Χριστού στον Άδη. Σύμφωνα με τις **ευαγγελικές** διηγήσεις, μαζεύτηκαν οι αρχιερείς και οι **Φαρισαίοι** στον **Πιλάτο** και τον παρακάλεσαν να ασφαλίσει τον τάφο του Χριστού μέχρι την τρίτη ημέρα, διότι, όπως έλεγαν, είχαν την υποψία μήπως οι μαθητές κλέψουν την νύχτα το σώμα του Ιησού και κηρύξουν κατόπιν ότι αναστήθηκε. Ο **Πιλάτος**, έδωσε την άδεια και εκείνοι σφράγισαν τον τάφο, τοποθετώντας μια φρουρά από στρατιώτες για μεγαλύτερη ασφάλεια.

ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ

Το Χριστιανικό Πάσχα, ή κοινώς Πασχαλιά, ή Λαμπρή, είναι η μεγαλύτερη γιορτή του Χριστιανισμού. Χριστός Ανέστη, αντηχεί σ' όλη τη γη! Γιορτάζεται την πρώτη Κυριακή μετά την πανσέληνο που ακολουθεί την εαρινή ισημερία της 21ης Μαρτίου μη συμπεριλαμβανομένης, κατά το Ιουλιανό ημερολόγιο στην Ορθόδοξη εκκλησία και κατά το Γρηγοριανό στην Ρωμαιοκαθολική. Γιορτάζεται η ανάσταση του Ιησού Χριστού που πιστεύεται ότι έγινε περί το 33 μ.Χ.

Η εβδομάδα που ακολουθεί το Πάσχα ονομάζεται Διακαινήσιμος, και θεωρείται ως μία ημέρα μαζί με την ημέρα της Κυριακής του Πάσχα, ως η "Όγδοη Ημέρα", ένας θεολογικός όρος που δηλώνει την ημέρα της ολοκλήρωσης του Σχεδίου της Θείας Οικονομίας και της Σωτηρίας του ανθρώπου και του κόσμου στα έσχατα της ιστορίας. Δηλαδή την ημέρα της Δευτέρας Παρουσίας του Χριστού, της Τελικής Κρίσης και της ανακαίνισης εν Χριστώ του ανθρώπου και του κόσμου, και τη μέλλουσα αιώνια ζωή στη Βασιλεία Του.

Η εορτή της Ανάστασης του Χριστού, λόγω της σπουδαιότητός της, επηρεάζει το εορτολόγιο της Ορθοδόξου Εκκλησίας τόσο 49 ή και 70 ημέρες πριν από αυτήν (Μεγάλη Τεσσαρακοστή, Τριώδιο) όσο και 50 ημέρες μετά (περίοδος Πεντηκοσταρίου). Οι ακολουθίες που τελούνται έχουν αρχαιοπρέπεια (ανάγονται στους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού), κατάνυξη και λαμπρότητα, και περιγράφονται λεπτομερώς στο τυπικό της Εκκλησίας.

Ιστορία Εορτασμού του Πάσχα

Η πρώτη χριστιανική κοινότητα δεν περιείχε εορτές σε ετήσιο κύκλο. Αρχικά η ανάμνηση της Αναστάσεως του Χριστού εορταζόταν την Κυριακή ημέρα, ή «μία των Σαββάτων». Το Πάσχα μαζί με τη Πεντηκοστή, ήταν οι πρώτες εορτές σε ετήσιο κύκλο που καθιερώθηκαν σταδιακά στην πρώτη χριστιανική εκκλησία κατά τον 2ο αιώνα. Ταυτόχρονα με την εορτή άρχισε να τηρείται και η λεγόμενη Πασχάλια νηστεία, που σε κάθε τοπική εκκλησία είχε ορισμένο διάστημα ασκήσεως. Η εορτή, εν αρχή κατά άμεσο παραλληλισμό με το Ιουδαϊκό Πάσχα, τελείτο κάθε έτος στις 14 του μήνα Νισάν, δίνοντας όμως έμφαση στην σταύρωση τελικά, παρά στην Ανάσταση. Οι τοπικές Χριστιανικές Εκκλησίες όμως σαν συνείδηση με τα χρόνια θέλησαν να διακόψουν αυτό τον παραλληλισμό, μεταθέτοντας τον εορτασμό αρχικά την πρώτη Κυριακή μετά τη 14η Νισάν. Κάθε τοπική εκκλησία εόρταζε με δικό της κριτήριο την ημερομηνία της εορτής του Πάσχα. Όμως γινόταν προσπάθεια ώστε να επιτευχθεί μια ενιαία ημερομηνία για όλες της εκκλησίες. Αυτό οδήγησε σε εντάσεις κάποιες τοπικές εκκλησίες ιδίως κατά τον 3ο αιώνα. Τελικά η Α΄ Οικουμενική σύνοδος αποφάσισε οριστικά για μια κοινή ημερομηνία τέλεσης του εορτασμού του Πάσχα, που τηρείται μέχρι σήμερα.

Το Πάσχα ήταν η μεγαλύτερη γιορτή του Ιουδαϊσμού η οποία καθιερώθηκε ως ανάμνηση της Εξόδου, δηλαδή της απελευθέρωσης των Εβραίων από την αιγυπτιακή δουλεία («είπεν δε Μωυσής προς τον λαόν μνημονεύετε την ημέραν ταύτην εν η εξήλθατε εκ γης Αιγύπτου εξ οίκου δουλείας εν γαρ χειρί κραταιά εξήγαγεν υμάς Κύριος» Έξ. 13:3). Το γεγονός της απελευθέρωσης αυτής συνέβη με μια σειρά θεϊκών προνοιακών παρεμβάσεων (οι λεγόμενες "10 πληγές του Φαραώ"), από τις οποίες η σημαντικότερη εκδηλώνεται τη νύχτα κατά την οποία εξολοθρεύονται τα πρωτότοκα των ανθρώπων και των ζώων των Αιγυπτίων, ενώ τα σπίτια των Εβραίων προστατεύονται αφού οι πόρτες τους είχαν σημαδευτεί με το αίμα του αρνιού που είχαν θυσιάσει χωρίς να του σπάσουν τα κόκαλα (Έξ. 11:5, 12:12). Αυτό θα ήταν στο εξής το νόημα του Πάσχα και η νέα του διάσταση.

Ο όρος Πάσχα προέρχεται από το αραμαϊκό pasha και το εβραϊκό pesah. Για κάποιους, η προέλευση του εβραϊκού όρου είναι ένα θέμα που συζητείται καθώς του αποδίδουν ξένη ετυμολογία, ασσυριακή (pasahu, πραύνω) ή αιγυπτιακή (pash, η ανάμνηση, pesah, το πλήγμα). Σε κάποιες περιπτώσεις οι ερευνητές ανιχνεύουν τις αρχές του πάσχα σε Χαναανικές γιορτές που σχετίζονται με την συγκομιδή κριθαριού την άνοιξη. Καμιά όμως απ' αυτές τις υποθέσεις δεν τεκμηριώνεται. Άλλοι μελετητές θεωρούν ότι η ρίζα του Πάσχα βρίσκεται σε γιορτές και ιεροτελεστίες της άνοιξης της προ-ισραηλιτικής εποχής με την έννοια των ποιμένων που υποβάλλουν αίτημα στο θεό για την προστασία του κοπαδιού τους (βλ. Έξ. 5:1 και 10:9). Πάντως, η Αγία Γραφή συσχετίζει το pesah με το ρήμα pasah που σημαίνει είτε χωλαίνω, είτε εκτελώ τελετουργικό

χορό γύρω από τη θυσία (Γ' Βασ. 18:21,26), είτε, μεταφορικά, "ξεφεύγω", "περνώ", "απαλλάσσω". Το Πάσχα, είναι το πέρασμα του Θεού πάνω από τα σπίτια των Ισραηλιτών, ενώ έπληττε τα σπίτια των Αιγυπτίων, και φυσικά το "πέρασμα" των Ισραηλιτών από την Ερυθρά Θάλασσα (Έξ. 12:13,23,27 / βλ. Ησ. 31:5).

Σε χωρία από την Παλαιά Διαθήκη, φαίνεται ότι το Πάσχα ίσως είχε προέλευση πολύ παλαιότερη από την εποχή του Μωυσή και της εξόδου από την Αίγυπτο. Αρχικά το Πάσχα είναι μια οικογενειακή εορτή. Εορταζόταν νύχτα, στην πανσέληνο της εαρινής ισημερίας, την 14η του μήνα abib (που ονομάστηκε Νισάν μετά την εξορία) με προσφορά στο νεαρού ζώου, χρονιάρικου, για να ευλογηθεί από το Θεό όλο το κοπάδι. Το σφάγιο ήταν αρνί ή κατσίκι, αρσενικό και αρτιμελές (Έξ. 12:3-6), δεν έπρεπε να σπάσει κανένα κόκαλο του (Έξ. 12:46, Αρ. 9:12) ενώ το αίμα του ως ένδειξη προστασίας, το έβαζαν στην είσοδο κάθε σπιτιού (Έξ. 12:7,22). Οι μετέχοντες στο δείπνο ήταν ντυμένοι, έτοιμοι για ταξίδι (Έξ. 12:8-11).

Αυτά τα στοιχεία νομαδικής, οικογενειακής ζωής μας δείχνουν μια πολύ παλαιότερη προέλευση του Πάσχα, που θα μπορούσε να είναι η θυσία που ζήτησαν οι Ισραηλίτες από τον Φαραώ να πάνε να γιορτάσουν στην έρημο (Έξ. 3:18, 5:1 εξ). Παρ' όλα αυτά όμως, η έξοδος από την Αίγυπτο έδωσε στο Πάσχα την οριστική του σημασία.